

KÖZMŰVELŐDÉS.

Az erdélyi romai kath. irodalmi társulat heti közlönye.

Megjelenik minden szombaton. — A társulat minden rendű tagjai a lapot úgy a Lap szellemi részét illető cikkeket, mint az előfizetési pénzek tagdíjajkért kapják. — Nematagok részére előfizetési díj: egészévre 4 frt a „Közművelődés“ szerkesztőségének Gyulafehérvárra a várba küldésére 2 frt, negyedévre 1 frt.

Készülődjünk! *)

Legtávolabbról sem lehet szándékom eléje vágni a nagyméltóságú püspöki kar konferenciáján talán legközelebb hozandó határozatnak. — nehogy mégis az események fejlődése bennünket készületlenül találjon, s nehogy a nagym. püspöki kar határozata idején fegyvereink be legyenek rozsdásodva, azt mondom a nagy Windhorst-tal: „jó lesz a puskaport szárazan tartanunk“ és készülődniünk. A kész fegyvert bármikor félretehetjük; de ha fegyvereink mikor már szükségünk lenne azokra, be lesznek rozsdásodva, akkor a csatát eleve elvesztettük.

A III. országos tanítói gyűlés előtt állunk t. i. melyre nézve első sorban azon főkérdés vethető fel: vajjon bemejünk-e vagy sem a liberális kormány vezetése alatt álló ezen tanügyi parlamentbe?!

Amily nagyfontossága e kérdés, éppen oly nehéz az előzmények után erre határozottan válaszolni; nem lesz tehát a vélemények egyeztetése s az eszmék tisztázása szempontjából felesleges, ha felsoroljuk s szellőztetjük azon okokat, melyek daczára az eddig tapasztalt sérelmeknek és méltatlanságoknak — legalább szerintünk, — a mellett szólnak, miszerint szervezkedjünk és készülődjünk, hogy a III. országos tanítói gyűlésen tömörülve részt vehessünk.

Az első érvet e mellett Dr. Samassa József egeri érsek ur ő excellentiájának eme sokat mondó szavai szolgálatják: „Alkotmányos életben a vallás igazait az ellenséges törekvésekkel szemben alig vihatja ki más, mint maga a nép, ha törvényadta jogát derekasan latba veti.“ A mai alkotmányos rendszerben a távolmaradás által való tiltakozás és tüntetés koránt sem lesz oly hatásos és koránt sem veszi ezt az ország úgy tudomásul, mint akkor, ha tért

foglalva s a küzdelmet elfogadva, a téves nézeteket és irányzatokat rögtön a helyszínén megcáfoljuk. a jobb elveket, melyekért a népnevelés terén egész odaadással küzdünk, ott az egész ország színe előtt begyőző indokokkal fejtegetjük, s azoknak érveinkkel és szavazatunkkal érvényt szerezni iparkodunk. Sőt ha oly dolgok fordulnak is elő, mint az I. és II. országos tanítói gyűlésen, melyek miatt a kath. küldöttek túntetőleg kénytelenek a teremből kivonulni, akkor is hatásosabb ott az ülések folyama alatt tüntetni az erőszak és jogtalanságok ellen, mint eleve hallgatni és elmaradni; mert úgy tudomásul veszi az egész ország, sőt egész Európa, míg így fel sem tűnik elmaradásunk.

És ha a tanügyi eszmeharczot a politikai párt-harczokhoz szabad némileg hasonlítani, ott van Németország, nem igazolja-e fényesen a parlamentben megjelenő katolikus centrumpárt dr. Samassa József ur ő excellentiájának azon elvét, hogy parlamentararis életben parlamentararis módon kell igazainkat megvédeni?! Alig vonhatja valaki kétségbe, hogy Windhorst és derek társai, bár ezernyi sérelmet és méltatlanságot kell is tűrniök, sokkal többet használnak megjelenésök által a catholicismusnak, mint ha a parlamentararis küzdelmektől távol maradnának. Alig lehet itt is arra egyhamar kilátásunk, hogy az ily heterogen elemekből álló gyűlésen mi ragadjuk meg a vezérszerepet; mindazonáltal sokkal többet használtunk a vallásos irányú nevelés szent ügyének, ha ott egy tekintélyes ellenzékét képezve, féket kötünk ostromlásaink által a liberálisok vallás nélküli nevelés-rendszere terjesztése elé, mint ha ölbe tett kezekkel sopánkodunk.

Másik érvet merítünk az eddigi történetekből.

Mikor a közoktatási miniszterium 1881-ben az I. országos tanítói gyűlést összehívta, hallani sem akartak a katolikus tanhatóságok és katolikus tanítóképezdek képviselteséről, — ma ezt a miniszterium is elfogadta; a II. országos tanítógyűlés még az oly hitoktatókat sem igazolta küldöttekül, kik kizárólag az iskolának élnek, ma ezt is szentesítette

*) A „Népiskolai Tanügy“ czimű jeles szaklapból vesszük át ezen sorokat, mint a melyekben saját nézetünket is ezen ügyre nézve kifejezve láthatjuk, szabad tért engedve azonban a netan nyílvánuló ellenvéleménynek is. Szerk.

a miniszterium. — Aztán az I. gyűlésen leszavazták és kitapsolták ugyan „a vallás-erkölcsös nevelés szükségességét”; de midőn kenyértörésre került a dolog, a névszerinti szavazást az által törekedtek megakadályozni, hogy maguk is kimondották, miszerint: „a vallás-erkölcsös nevelést és oktatást különös figyelemre méltassa a tanító.” . . . A II. gyűlésen meg az olvasókönyvek kérdésében nem sikerült többséget szerezniök a Ziller-Herbert féle elveknek s más kérdésekben is meg kellett alkudniök a helyzettel-

Ha ily dolgok történhettek 1881. és 1883-ban, midőn még a liberális eszmék divatban voltak, s midőn 16 s később 80 katolikus küldött jelent meg, sokkal többet kivihetnek küldötteink most, midőn Európaszerte konservatív szelek funak s a nevelésben a vallásos eszmékhez már a szomszéd Ausztriában is visszatérnek, s midőn nem 16-80, hanem, ha összefogunk, 150—160 küldöttet meneszthetünk az országos tanítói gyűlésbe?!

Mindaz annál inkább figyelembe veendő, mert ma már a felekezetenküli tanítóság között is, mint örömmel tapasztaljuk, sokan kiábrándultak a vallásellenes és vallásellenküli nevelési elvekből, sőt igen tiszteletreméltó oly egyének is működnek a közs. iskolákban, kik kezdettől fogva a vallásos elveket vallották. Ha az ilyenek az országos tanítógyűlésen látják, hogy mi nyíltan és határozottan küzdünk a vallásos nevelési elvek mellett, ezen elemek szintén felbátorodnak felszólalni, vagy legalább szavazatukkal minket fognak támogatni; míg ha mi ott hiányzunk, félt, hogy ezen belátóbb elemek kisebbségben lesznek, s a többségre vergődő liberális elemek minden ellenmondás nélkül oly elveket fognak ott hangoztatni, s oly határozatokat fognak ott érvényre juttatni, melyek ellen hatás nélkül fog elmaradásunk tüntetni. Pedig azokba a felekezetenküli iskolákba többnyire katolikus gyermekek járnak, mert főkép a katolikus iskolák ellen volt az elközösítési harcz megindítva, hogy protestans és zsidó atyánkfiaiak ily réven a katolikus iskolákba is sikerüljön befurakodniök. Eannek a százezerekre menő katolikus gyermekeknek nevelése minket is érdekel; kell tehát, hogy legalább annyit tegyünk érdekekben, a mennyit tehetünk, — legalább annyi rosszat akadályozzunk itt meg, a mennyit megjelenésünkkel megakadályozhatunk.

Nunc venio ad argumentum fortissimum!

A mint országszerte ismeretes, dicsőn uralkodó XIII. Leo pápa szentséges atyánk „Immortale Dei miserantis opus” kezdetű világraszóló körlevelében legujjabban bölcsen kimutatta, hogy a közügyek elintézésében lehetőleg részt kell vennünk, s a keresztény elveknek az államélet minden intézményében érvényt szerezni kell törekednünk. „Világos, — mondja a szent atya, — miszerint a katolikusoknak jó okaik vannak, hogy a közügyekben részt vegyenek, és nem is azért vesznek részt azokban s nem is azért kell résztvenniök, hogy ami az állami ügyek vezetése körül a mai időben nem jó, azt

helyeseljék, hanem hogy magukat eme viszonyokat, a mennyire lehet, az igazi és valódi közjóra irányozzák lelkök mélyében el levén határozva, hogy a katolikus vallásnak bölcs és hatásos voltát a leg-egészségesebb életnedv és vér módjára az államélet minden erejébe bevezessék. Nem máskép cselekedtek az egyház első korszakaiban. Mert a pogányok szokásai és egész irányuk a lehető leg,obban különböztek az evangéliumi iránytól és erkölcsöktől, és mégis látni lehetett, hogy a bálványimádás közepett romlatlanul megmaradt keresztények, mindig híven önmagukhoz, mily vállalkozóan hatoltak be mindenüvé, ahol csak nyílást találtak. Példányszerűen hívek fejedelmek iránt és engedelmesek a törvények parancsainak, ameddig szabad volt, a szentség csodás fényét árasztották mindenfelé; testvéreiknek hasznára lenni, a többieket Krisztus bölcseségére meghívni törekedtek, bátran készek voltak azonban odahagyni állásukat s meghalni, ha a tiszteletet, ha a hivatalokat, ha a méltóságokat érnyeik sérelme nélkül megtartaniök nem lehetett. Ily módon a keresztény intézményeket nemcsak magánházaikba, hanem a táborkba, az udvarba, magába a királyi palotába rövid idő alatt behozták. „Tegnapiak vagyunk s köztetek mindent betöltöttünk: a városokat, szigeteket, a várakat, a törvényhatóságokat, a gyűléseket, magát a hadsereget, a tribuszokat, a szakaszokat, a palotát, a szenatust, a forumot” (Tertull. Apol. n. 37.) ugy, hogy a keresztény hit, midőn az evangéliumot törvény szerint nyilván vallani szabad volt, nem bölcsöben síró gyermekként, hanem az állam nagy részében, mint felserdült s eléggé megerősült ifju jelent meg.“

Azt mondják: Roma locuta, causa finita.

S ha ez így van, akkor a szentséges atya intelveinek és utasításának teszünk eleget, ha adott jogainkkal élve, a III. országos tanítógyűlésen részt veszünk, nem azért, hogy a mi a jelenlegi tanügyi rendszer liberális tanügyi eszméiben rossz, azt helyeseljük, hanem hogy a meglevő viszonyokat s az országos tanítói gyűlésnek szervezetét is, amennyire lehet, az igazi s valódi közjóra, a vallás-erkölcsi elvek terjesztésére és elősegítésére irányozzuk, lelkünk mélyében meg levén győződve és el levén határozva, hogy a vallásos nevelési elvek terjesztése által az egyháznak és a társadalomnak egyaránt használunk, s hogy ezen elveknek előbb-utóbb bekövetkezendő diadalra jutását tőlünk telhetőleg elősegítsük és sietessük.

Ezek azon indokok, melyek alapján mi a katolikus tanítóegyletek küldötteinek a III. országos tanítói gyűlésen való megjelenését annál is inkább kívánatosnak és szükségesnek tartjuk, mert így a magas kormány sem vádolhat bennünket szakításról és tiszteletlenségről azért, mert az általa nyújtott alkalmat nézeteink és elveink kifejezésére fel nem használjuk, ha el is tekintünk attól, hogy így szereshetünk magunknak kellő tájékozást és biztos tudomást az ott történekről, mi önmagában is igen fontos, és hogy így kényszeríthetjük majd ellenfe-

Ieinket akár névszerinti szavazások által is nyílt színvallásra az egyes kérdéseknél akkor is, midőn ők ezt tenni nem akarnák, mint ezt az I. és II. tanítógyűlésen ellenfeleink nem csekély meglepetésére ismételten alkalmaztuk.

Egészen más kérdés: vajjon megjelenésünk esetén lemondjunk-e eddigi sérelmeink orvoslásának követelésétől; vajjon mennyiben vállalhatunk erkölcsi kötelezettséget a hozandó határozatok végrehajtását illetőleg; s vajjon egyáltalán lemondjunk-e azért a katolikus tanítóegyletek országos nagygyűlésének szervezéséről?

Qui bene distingvit, bene docet, halottam igen sokszor egyik volt professoromtól, azért e kérdéseket egészen elválasztom a bemenés kérdésétől, — s nehogy jelen cikkem tulságos hosszura nyuljék, ezekre röviden csak annyit jegyzek meg ez alkalommal, hogy ellenkezőleg, tömörülve és mindaddig sürgetnünk kell sérelmeink orvoslását, míg végre is keresztül viszzük azokat; a sérelmes határozatok végrehajtása ellen kegyelmes főpásztoraink védszárnyai alatt kell majd orvoslást szereznünk, — a kath. tanítóegyletek országos nagygyűlésének ügyét pedig azért semmi esetre sem szabad feladnunk, sőt ellenkezőleg a katolikus iskolák és a vallásos népnevelési ügy fejlesztése és emelése, ugyszintén a kath. tanférniak solidaritásának országos kifejezése, a kath. tanítói segélyalap felvirágoztatása és a tanítói árvaház létesítése céljából vállvetve és tömörülve kell ezek megalakításán munkálkodnunk.

Fonyó Pál.

TÁRCZA.

Ünnepi naptár.

Verses jelmondatokban.

(Folytatás.)

Febr. 26. Sz. *Nesztor ptk. és vt*

Szószerék lőn a kereszt: ezen is dicséri az Isten.

Jó s balsors közepett Isten a cél s eredet

Febr. 27. Sz. *Galmier lakatos hv.*

Isteni egy lakatos! szive gyöngy, bár a színe kormos;

Istennel munkált s bégt ime! nála talált.

B. Báthory László, pálos remete.

Fényes polczokon áll a „Báthory“ név a magyarnál,
Lászlót a tudomány áldja s az üdvi magány.

Febr. 28. Sz. *Román apát.*

Megtisztul rohamost, amint érinti, a poklos;

Szent és hü példány: ő a valódi „román.“

Sz. Hedvig királyné.

Lám a hívő Hedvig vad lithvánnak nyeri kedvit:

Élő áldozatot mennyei célra hozott.

Márcz. 1. Sz. *Albin ptk.*

Tiszteli védnökekint minden jó franczia Albint;

Vajha öt érzékünk soha se ártna nekünk!

Márcz. 2. Sz. *Szimphax p.*

„Egyszerű“ ő szívvel s megvív „többféle“ veszélylyel:

Isméri Eutüchész s sok gonoszelvü művész

Bolognai Sz. Katalin szüz

Udvari fénykőrből szent Klára kolostora vett föl;

„Szellemi hét fegyver“ innen az égre emel.

Márcz. 3. Sz. *Kunigunda császárné.*

Mennyi erény-galyt fűszs fűrtidre, te „négy koszo-

[rus szüz]!

Ily hajadon, hitves, özvegy, apácza ki lesz?

Sz. Kamilla szüz.

Szent Germán kebelén feilődik ez angyali szüzlény

S mintegy czipruslomb szárnyal után e galamb.

Márcz. 4. Sz. *Kázmér király.*

Vénus gyógyszereit megvetnie, kelle erős hit:

Ösztönihez képest, hogy s mikor éltet a test?

Imets F, Jákó.

Emlékezet.

Messze tölem, messze, szülőföldem tája;

Gondolatom gyakran elsiet reája

S mint borus enyészél, —

Mint hervadt örömök sivatója, végig

Járja a vidéket.

Tündérvárt virult ott a vig gyermekkorban;

Most sóhajtova kérdelem: a tündérvárt hol van?

Édes boldogságom!

Hová enyésztlél oly gyorsan, nyomtalan el,

Mint egy rövid álom?

Tova lebbente a tűnő idők szárnya

Mindent, a mi szép volt; csak egy maradt hátra

Enyhíteni a sebet,

A mit ojt a jelen. Te maradtál meg csak

Szelid emlékezet!

Mint őszi kökörcsin a letarolt réten;

Mint egy dalos madár, foszló ernyőjében

A hajlongó ágnak:

Egyedül maradt ő, míg a többiek el

Messze tájra szálltak. . .

*Rajta hű madárkám: szelid emlékezet. —
Arra szállj, hol ama hegyek kékellenek!
Tul rajtok, a völgyben,
— Mint a madárfészek a bokornak alján —
Nyugszik szülőföldem.*

*Ejts könnyet először atyám sirja felett;
Álmodd vissza aztán az elmúlt életet . . .
Felenem csak but ad,
Fővendőm meg kétes, — ha enyhübu vágyom:
Álmodom a multat.*

Fülöp Árpád.

Exemplar vitae sacerdotalis.*)

**Sacerdos debet esse Cristi alumnus,
A peccatis segregatus,
Rector ovium, non raptor,
Speculator et non spiculator,
Pius in iudicio,
Justus in consilio,
Devotus in choro,
Assiduus in Ecclesia,
Sobrius in coena,
Fortis in fide,
Ardens in charitate,
Temperans in laetitia,
Bonus in conscientia,
Fervidus in oratione,
Humilis in societate,
Patiens in adversitate,
Lenis in prosperitate,
Dives in virtutibus,
Expeditus in actibus,
Sapiens in sermone,
Potens in praedicatione,
Fidelis in ministerio,
Rarus in contubernio,
Gressibus ordinatus,
Verbis pudicus,
Vestibus mundus,
Occasionibus semotus,
Imperio cautus,
Promissione fidus,
Pauperibus beneficus,
Iracundis mansuetus.
Risum moderatus,
Laudes suas nunquam proferat,
Rei non sit tutor, nec accusator,
Afflicti sit commiserator,
Non simulet sanctitatem,
Sectetur veram pietatem,
Defectus non prodat,
Vitia non dissimulet,
Taceat dum garriunt multi,
Loquatur dum tacent omnes,**

*) B. c. Fogarassy Mihály feledhetlen tópasztorunk kézírataiból.

**Sit dispensator
Et non verbi dissipator.**

P. Vitus szellemi hagyatékaiból.

(Közlő: **P. Gyórfi Fidél**, túri lelkész.)

Nyilvános köszönet.

Azon t. cz. jötevőknek, kik a kolozsvári minorita templom orgonájának kijavitására eddigelé adakoztak, a nevezett szerzet részéről egy veterán tag (P. Szakácsi Vitus) a hálás köszönet adóját következőképen kívánja leróni:

Oh hiuság mire viszed

Te a földnek gyermekét,

Ezt az észnek és szellemnek

S kegyelemnek remekét?

Ugy áldoznak valamire,

Ha kiírják a lapok,

Csak e czélből mozdulnak meg

Mind laikusok mind papok!

Igér Isten, ígér ember!

Ennek hisznek, annak nem;

Pedig Isten kegykinestára

Bizonyos és végtelen . . .

Egy zsidónak, ha tized ad

Százért — pénzünk odadjuk, —

Az Istenért, ki százannyit

Ad egyért — megtagadjuk!

Van pénz elég mulatságra

S a divat ezer ágára;

Csak az Istennek nem jut;

Ettől legtöbb ember fut . . .

Drága gyűrűs kezecske ver

Ezer pengős zongorát;

Az Istennek nem szentelünk

Egy kis olcsó orgonát. . .

Ott a női kis virtuoz

A tapsokat élvezi:

Ennek hangján az anygakar

Szent örömét könnyezi.

Midőn a nép ajka zengi:

„Dicsőség az Istennek!“

A mennyekbe ragadtatik

Szive, lelke mindennek . . .

Hogyha pedig a holtakért

Énekelünk mellette,

Koporsó jut eszünkbe s a

Halandóság érzete.

Eszünkbe jut a velőt is

Megrázó feltámadás

S a mi örök sorsunk felett

Határozó számadás! —

Titeket hát jámbor lelkek,

Tartson ébren a remény,

Hogy több lesz az adománynál

Ezerszer a nyeremény.

Az Ur, kinek oltárára

Áldozatot hoztatok,

Az életnek végső percén

Könyörüljön rajtatok!

Naplómból.

Októberi nyájas őszi délután vala. Egyike azon napoknak, melyek bár kedvesen hatnak az ember kedélyére, mégis figyelmessé teszik a közeledő télre. Komoly gondolatok fűződnek hozzánk, s a multnak emlékei váltják egymást, a szív emelkedik, multban méléz az elme, mely mint álom tűnt tova, hogy soha többé vissza ne térjen.

Ily pillanatokban nem szívesen van egyedül a szív, különösen ha a mulandóság oly erősen nyomja. Az „elmult“-nak testvére a „jövő“, de kettőjüket a jelen köti egybe.

Nem tudom mindenkire tesz — oly nagy benyomást a mult mint én reám, de velem mindig együtt van — látom előttem a szép, szerencsés gyermek és ifjokort, mely csendesesen susogja: „minden elmult.“

Az említett délután, egy ismerős, de másutt alkalmazott tanár ural találokztam, kivel a hegy alja felé sétálánk. Egész nap mintegy levert valék, a mulandóság képe szívemen kopogtatott s örvendtem előre, ha találkozom a tanár ural majd ő kedves beszédével másielé tereli gondolatimat. Többször hallottam már életéből valami tanulságost, de mára valami különöst ígért.

Alig értem a szabadba, őt láttam kedélyes nyájaságában; magával hívott sétálni. Szép lassan haladtunk a mezei uton, közönséges dolgokról beszélgetve,

„Hallottam kedves édesatyjától, hogy jövő évben seminariumha akar lépni, igaz-e? Fontolja meg jól a dolgot — folytatá — mielőtt e nagy lépést tenné, fontos lépés az, s aztán tudja-e mit tesz jelenkorban pappá lenni, apostoli tisztet vállalni, nehéz vállalat ez.“

„Rá szántam magam és tudom a tanár urat sem lepi meg már mostani elhatározásom, különben boldogult édes anyám „onnan felülről“ fog ennek legjobban örvendeni.“

„A semináriumban van egy fiatal barátom, ki különben már rólam egészen megfeledkezett, és most önmre gondolva, az ő sorsa jut eszembe, melyet önnek elmondani akarok.“

„Kérném szépen, legalább majd ha belépek lesz ismerős kollégám.“

A tanár ur elkomorodott s kezdé.

„Utolsó évi tanulmányaimat végeztem X-ben. Mindig egészséges, mennyiben lehetett olcsó szállást kerestem, de hogy egyszersmind kilátás legyen a szabad természetbe. A város végén laktam, egyemeletű házban, szegényesen meghúzva magam kised szobámban, nyugodt voltam s jobb szállást nem kívántam. A szünidő előtt egy pár héttel volt, nyitott ablak mellett asztalomnál szorgalmasan tanultam. „Még csak egypár hét és nyugalom lesz“ e szavakkal erősítettem magam tanulás közben; öröm s jó kedvben folyt a munka. Egyszerre csak kő esik ablakomon be. Hirtelen az ajtóhoz szöktem, segítség után akarván kiáltani; de csakhamar megnyugodva oly állást foglaltam szobámban, ha még esik, hogy engem ne érjen. Több perczig várakozva, csendesség lévén, elhatároztam magam az ablakhoz közeledni. Az ablak alatt fiatalnak látszó egyén állott, kit

első pillanatra meg nem ismertem. Különös vala öltö-zete; nyári s télinek is mondható. — Fején sipka, nadrágja csizmában, felső testén zsinóros zubbony, vállán nagy köpenyeg.“

„Nyitass ajtót Dezső, szeretnék veled most, de most valamiről beszélni.“ Megismertem K. barátomat. Siettem kinyitattni a kaput.

„Az Istenért! hogy jöttél ide, tán csak még nem jössz vákációra P.-ről,“ szólottam a kapun belépő barátomhoz.

„Nincs időm barátom, halid csak a legszomorubbat“ — monda egy székre ülve — „Megyek P-re, ott-hon voltam, jöttem a Cs. . . -ék leányának menyegzőjét látni.“

„Férjhez ment Nina?“ — szólottam én. —

„Igen férjhez ment s most nagyságos asszony már. Hm! én is a templomban valék, hogy lássam és halljam, mint jön ki a hazug szó szájából, s tudod te, az ember nem tehet róla, azt mondják ki vettem volt pisztolyomat, én erről nem tudok, a fejem zugott, eszméletlen lettem, haza vittek, orvost hoztattak és mi minden Én hamar megeszmeitem — ő a templomban elájult (?) — de újra utra készültem. Megyek P.-re. Hozzad tértem, hogy ez emlékeztetőket nálad hagyjam (— mutatva a Cs. . . leányának arczképét és fűzött haját —) és te átadd a nagyságos asszonynak. De máskép határoztam el magam, megtartom örömemnek, mely miatt a szív repedez.“

Kevés időre felkelt székéről, „megnyugodtam — monda ő — s most újra mehetek; Isten veled.“ Minden marasztalásom daczára még azon éjjei tovább indult. Elkísértem egy kissé s bucsuzáskor mint gyermek sirt. „Nem tudom találkozunk-e többé kedves Dezső; nem tudom hova visz sorsom, de azt tudom, hogy ez (szívére mutatva) nem enged. E seb nem szűnik meg sajogni, csak ott majd a hideg földben.“ Én haza, ő pedig P. . . -felé indult.

Különös gondolatoknak engedtem helyet. Időnként gondoltam, csak álom, hogy ez nem lehet — és mégis e súly szívemen. Az a Nina! mint szerette őt s viszont K. Ninát, tudta egész helység és mégis. . . ! Ugy van biz az a világon, abban leli kedvét, ha két egymást szerető szívet elszakíthat magától.

Sokáig nem feküdtem le, s midőn lenyugvám szememre nem jött álom, alig hajnalban szunyadtam el. Attól az időtől fogva nem is láttam K. . . t; hallottam, hogy P. . . re távozott, de hogy mi lett azt nem. Csak most midőn ide jöttem s a plébános urnál a klerus névjegyzékét nézegettem, láttam meg K. nevét a 3-ad éves papnövendékek közt. Sokat szenvedett, mert mint hallám, P-en egy évig nyomorban élt a szülői segélyt nélkülözve.

Ha csakugyan a seminariumba lép majd, üdvözlője nevemben s mondja meg, hogy gyakran emlékezem rá.“

A séta idő letelvén, kezet szoritott velem a tanár ur s siettem haza. Otthon sokat gondolkoztam a mondotok fölött, mint ismétlődik az életben sok minden.

Több ideig voltam már a papneveldeben de K. . . t sohse láttam. Földszinti szobájából soha se jött ki, betegnek feküdt az infirmáriában.

„Folyton beteg“ — mondák nekem midőn alkalomadtával róla kérdezősködtem.

Egy nap jó hozzám K. . . egyik kollegája, kér, kölcsönöznék tisztelendő K. . . urnak valami legújabb költeményeket.

„Elviszem magam a tisztelendő urnak“ — mondtam — „örvendek, hogy megláthatom, később viszem el nekimert nincs kéznél.“ Kevés idő múlva tanulásomat félbe hagyva, megkerestem a meglévő legújabb költeményeimet és siettem a betegszobába. Félig haragosan léptem be. Rövid semináriumbani létem alatt sokat hallottam K. . . ról — de a mit én tudtam, arról senki sem sejtett semmit. Gondoltam magamban tán első találkozásomkor elárulom magam. Kopogtatok az ajtón, beléptem, ő széken ült, fejét ágyára helyezve valamit olvasott. Beléptemkor felkelt, kezét nyújtva. „Isten hozta, tisztelendő ur, hallottam, hogy sok szép új könyve van, kéretem, bár mint ismeretlen, kölcsönözne valamit olvasás végett. Itt az intézetben alig kaphat az ember valamit a legújabból s aztán venni nem telik. Placeat ülljön le egy keveset.“

K. ur erős benyomást tett reám. Sápadt arcza nyugtalanságot árult el, beesett nagy szemek, fénylő fekete haja, kár hogy az arcz minden vonása belső betegséget árult el. Az a szem! Az erősen hatott valamikor! Midőn így reá tekinték eszembe jutott a templombani jelenet, mit a tanár ur beszélt el. At adtam a tanár urnak szíves üdvözlését.

„Ismeri ön Dezsőt — beszélt is hát valamit önnek rólam? — Lesz legalább egy kollegám ki reám derült — vidáman tekint.“

Kevés ideig az irodalomról beszélgettünk. Panaszkodott, hogy oly keveset hallhat a legújabb irodalmi dolgokról és így ismeretlen lesz a legújabbakban. Megígértem, hogy több új művet hozok neki és többször elbeszélgethetünk egymással; azután távoztam.

Ezen időtől fogva nagyon gyakran látogattam meg új ismerős barátomat. Látogatásaim kedvtöltést szereztek s mások után nem kíváncsítottam. Különösen télen szívesen töltöttem az estéket a betegszobában.

Beköszöntött nem sokára a mosolygó tavasz, az enyhe levegő szabad időben kicsalt a friss levegőre, sétáltattam a kertben, s lassan szünni kezdetek látogatásaim beteg társamnál.

Egy ebéd után korábban hagytam oda a kertet és a beteg szobába akarék menni; előttem látom a házi orvost a rektor urtól kísérve.

„Nem fog, nem fog“ mondtá az orvos; „ő úgy sem állta volna ki soká, de a levél siettetí. Oly igen izgatott.“

Tovább nem hallgathattam. Magamon kívül rohantam a beteg szobába. Ott feküdt szerencsétlen barátom az ágyon mélyen lélegzett. Arcza sápadtabb mint máskor. egészen kékülve, szemei homályos fényben és szinte ijesztő mosoly játszott ajka körül. Kissé fejével intve, az ágy melletti székre mutatott. Keblébe nyult és rücskölt levelet vont ki: „olvassa el, hogy tudja mire viszen választ.“

Egykori kedves Ninától volt a levél. Irja, vége már a gyásznak, mert volt férje már egy éve halott. Félig bánat — félig örömben fejezte ki K. iránti szeretetét, fejtegeti, hogy nem ő oka a történeteknek, bocsátana meg neki,

felejtene mindent, hagyná oda a semináriumot és fogadjá nőül; „légy most férjem s leánykámnak atyja“ ezzel fejezte be levelét.

„Kérem irjon mielőbb választ és ne betegeskedjék már“ — mondtam én — alig tudva mit beszélek.

„Én kedves barátom gyermekkoromban se szerettem a más játékát, és e tulajdonságom most is megvan,“ — tört ki hevesen, de erre félholtan rogyott hátra párnáira. Kevés időre magához tért. „Különbén már késő. Itt van.“ Kebléből egy más levelet véve ki, mondtá: — „itt a válasz e levélre, reá emlékeztető némi csekélységekkel együtt; adja át, ha nem élek már, mert érzem végórámat.“

Felelni akartam szavaira, midőn a spiritualis lépett be, hihetőleg közeledő halálára akarta elkészíteni. Távoztam.

Másnap reggel jelentette a spiritualis hogy kedves K. testvérünk az Urban elhunyt. Fájdalomteljesen szólott, köny csillámlott szemeiben, hihetőleg tudta K. minden fájdalmait.

Bekövetkezett a nyári szünidő. Első utamat úgy irányoztam, hogy a nálam lévő levelet az apróságokkal átadhassam. Z. vasuti állomásra érve, gyalog siettem, hogy a nálam lévőket átadhassam.

Szép helyen nagy ház volt előttem; köröskörül gyönyörű kerttel, melynek keleti oldalánál hosszukás falu kezdődött.

A kert bejáratánál kérdém a kapáló-szolgát, hol található a nagyságos asszonyt?

„Ott a lugosban“ felelé a reám közönyösen tekintő szolgál, — lépéseimet a jelölt hely felé irányoztam. Közeledvén a lugoshoz gyermeki hangot hallék: „mama mikor jó az új tata?“

„Nemsokára kedves Mimi, itt lesz,“ felelt valami eltesebb hang.

„És akkor mama vig leszsz vagy-e? és nem fogsz többé sirni.“

„Akkor majd lelkem mind boldogok és vigak leszünk.“

Többet nem hallottam, pár lépést hátráltam, hogy rendbeszedhessem gondolataimat. Szívemben nagy fájdalmat érezék. „Én legyek ama szerencsétlen követ — sohajték fel — ki tönkre teszi a még meg nem izlelt boldogságot; én lássam e nő fájdalmát!“ „Nem — úgy teszsz mintha élne még K. . . , de azonnal távozni fogok, mielőtt a levelet fölbontaná.“

Beléptem, széken ülő fiatal szép nőt láttam magam előtt. Arcza erőltetett mosolyt mutatott. Megrázkódott és megjéjdt — hihetőleg a kolláré hozta zavarba — mely őt K. . . ra emlékezteté.

Legsietőbben végeztem be küldetésemet, szabadkozottam, hogy azonnal kell tovább utaznom.

„Miért nem jött ő maga, hogy van, mit csinál?“

Feleletül adám, hogy hihetőleg a levélben meg lesz minden, azonnal bucsut vettem, nem gondolva meg, hogy különös viseletem feltűnő. Minden marasztás daczára elsi-ettem; — minnél távolabb valék, annál sietőbben haladtam. Félttem, nehogy a zokogást halljam, mely a levélolvasást bizonyosan követni fogja. Zavaromban elfelejtettem átadni az apróságokat, miket a levéllel együtt kellett volna átadnom. Megtartom talán örök emlékül.

Szünidő után első utam a temetőbe vezetett K... barátom sírjához. Gyönyörű sírkeresztben alig hervadni kezdő szép virágkoszoru vala helyezve, szalagján röviden e szó: Frigyesnek. Frigyes.

KISEBB KÖZLEMÉNYEK.

P. Vitus jegyzetéseiből.

— **A katolikus lelkipásztor.** „Minden plébániában van egy férfi, kinek magának nincs családja, de a ki mégis mindenkinek családjához tartozik; ki a csecsemőt karjára veszi az anya kebeléről s csak a sírnál bocsátja el, ki a bölcsőt és a menyegzői nyoszolyát, a halotti ágyat és a koporsót megszenteli, egy férfi, kit a gyermekek szeretni, tisztelni és félni szoktak s még az idegenek s ismeretlenek is atyának neveznek; kinek lábainál a keresztények szívök legtitkosabb sebeit kitérítik s a bánat legérzékenyebb könyveit sírják, ki hivatásánál fogva minden fájdalom orvos, a gazdagság és szegénység közti különbség kiegyenlítője, kinek ajtaján felváltva kopogtat a gazdag és szegény: a gazdag, hogy alamizsnáját titkon nyújtsa, a szegény pedig, hogy pirulás nélkül elvigye, ki anélkül, hogy a polgári társaságban bizonyos fokon állana, annak minden osztályával kapcsolatban van: az alsóbb osztályokkal gyakran népies születésénél fogva, a felsőbbekkel pedig műveltsége, tudománya és szent hivatalánál fogva; oly férfi, kinek joga van szólni mindenkihez, kinek szava az ő menyeyi küldetésének tekintélyénél s a hit erejénél fogva az értelemre is egyaránt hat.“ (Lamartine) (Az Egyházi és Isk. hetilap 1870. évi 2. sz. 14. lap.)

— **Az iparosság előhaladásának eszközei:** Fáradhatatlan munkásság, tanulmányozás, előrelátás, számítás, ügyesség és főleg a társulás; ezek tehetik erősekké azokat is, kik előbb gyengék valának a mérközésre. Így kedvező sikert vívandanak ki az új aerában is hazánk polgárai...

Mi tehát a teendő a kellő szakismeret és pénzhányában?

A munka már magában pénz, a helyes munkafelosztás pedig valóságos kincs.

Szükséges először is alapos szakismeret s gazdálkodás-tudomány, hűség, szilárdság és polgári erény; szilárdság a közéletben és szorgalomban, balnézetekből való kivételzés, munkafelosztás stb...

A világ megváltozott, az újabb kor kívánalmaihoz kell nekünk is alkalmazkodni.

Tudomány és műveltség a kor diadalosztó fegyvere, a többi nem egyéb haszontalan erőlködésnél. Dávid parittyája nem állhat szembe a gyutús fegyverrel... (Közlönyári Közlöny 1870. évi 40. sz. 166. lapon.)

IRODALOM.

— Megjelent: „Havi Közlöny“ az elméleti és gyakorlati lelkipásztorság köréből. IX. évf. febr. füzet. Szerkesztik: Tokody Ödön, Patzner István. Tartalma:

XIII. Leo pápa körlevele az államok keresztényi szervezetéről. — A szokás a liturgiában. — Hogyan prédikáljunk a hatodik parancsról? — Egy gyakorlati eset a kezeszség kiszolgáltatását illetően. — A lekiatya cserélgetéséről. — Egyházi és lelkesi jövedelmekre vonatkozó kérdések. — A bölcsék csillaga. — Rendeletek. — Vegyesek. — Irodalom. — Személyzeti hírek. — Tárca. — Ara egész évre 4 frt, félévre 2 frt.

— „**A kath. hitterjesztés lapjai.**“ Képes haviközlöny. V. évf. II-ik füzet. Szerkeszti és kiadja. Nögyel István Nagyváradon. Tartalma: Kelet-Afrikai élet. — A mesztic lázadás Kanadában (1885.) — Missiói tudósítások. — Ara egész évre 3 frt, félévre 1 frt 50 kr.

— „**A legszentebb rózsafüzér királynéja.**“ Havi folyóirat. 1886. II. füz. Szerkeszti és kiadja P. Angelicus. (Maria-Stern Bosznia). A folyóirat egész évi ára 1 frt 50 kr. vagy 8 int. elvállalása.

— „**Órangyal.**“ A gyermekek barátja, tanítója és vezére. I. évfolyam, 1-4 szám. Szerkeszti és kiadja: Gladich Pál, magyar-kimlei plébános. Ara egész évre 80 kr, félévre 40 kr.

— Beküldetett. „**A népiskolai felügyeletről.**“ Tanulmány. Irta Regéczy József, képzőintézeti tanár. Tartalma: I. A laikus felügyelet. — II. Egyházi felügyelet. III. Az iskolai kormányzás tényezői. — IV. A szakfelügyelet. — 172 lap. Ara 1 frt. — Különösen három vezérgondolat húzódik vörös fonalként az egész munkán, amely neki az e nemű irodalmi termékek közt sajátos helyet biztosít. Az első az, hogy az iskola nem csak tanító hanem nevelő intézet egyszersmind, s hogy célját csak az által érheti el teljesen, ha vallás erkölcsös alapon áll. A második polemikus természetű, a menyinyiben sikra száll az iskolaügy monopoliuma ellen, s kívánja, hogy az iskolában minden tényezőnek meg legyen a megkívánható befolyása. Végre a harmadik vezérgondolat: a néptanító sanyaru helyzetének kellő világitásba való helyezése, hozzá adva azon eszközöket és módokat, a melyekkel a néptanítón segíteni lehetne. Ha lapunk tere engedi, bővebben ismertetjük.

— „**Kis-Lexikon.**“ Egyetemes ismerettár 12 füzetenben. 8-ik füzet. Szerkeszti Dr. Wekerlé László. Előfizetési feltételek: 4 füzet 1 frt. 6 füzet 1 frt 50 kr, 8 füzet 2 frt, 12 füzet (a teljes munka) 3 frt.

A NAPI ESEMÉNYEK KÖRÉBŐL.

— **Jótekonyság.** Püspök urunk ó nagyméltósága a szászrégeni templom kerítésének kijavítására 150 frt, a csik-somlyói tanítóképezde öt növendékének 175 frt, a boiczai leányiskola szükségleteire 150 frt, az udvarhelyi szentléleki magtár javára 20 frt, a lövétei harmadik tanító javadalmazására 37 frt 50 kr, a gyulafehérvári tűzoltó-egyletnek 100 frt, szegény tanulók ellátására 404 frt, szegény tanulók segélyezésére 185 frt, különféle segélyezésekre 75 frtot méltóztatott kegyesen adományozni.

— **Az egyház és állam közötti békés viszony** helyreállítása Németországban lassan, de biztosan halad előre; ennek egyik örvendetes jeleül tekinthető a következő tény: Az urakháza elé új törvényjavaslat terjesz-

teteit a katolikus egyház ügyében, melynek határozatai a következők: A lelkészek ezentul nem kötelesek az egyetemeken államvizgát tenni; konviktusok megengedtetnek a gymnasiumokban; ugyszintén konviktusok egyetemi hallgatók számára az egyetemeken; a papnöveldek és konviktusok az állami felügyeletről szóló általános határozatoknak vettetnek alá; az egyházi ügyek elintézésére felülhott törvényszék feloszlatatik, az államhoz való felelősségnek az egyházi hatóságoknak csak oly ítéletei elien van helye, melyek a hivatalból való eltávolítást vagy a jövedelem elvonását; avagy ennek leszállítását involválják; közérdekű ügyekben nincs felelősség az államhoz; a felelősség fölött az államminiszterium dönt, melynek ítélete közigazgatási uton hajtható végre.

A budapesti és vidéki mezőgazdasági és általános gépkezelők egylete, egyik fő feladataul tűzte a gazda közönségnek, akar állandó működésre, akár a cseplési időnyre vagy csupán gépjavitásra is szakértő gépészeket ajánlani; ez által megkíméltetik a géptulajdonos a gépész keresés kelettelenségétől, a szerződés vagy akudozás gondjától, de sőt biztosítatik is némileg, hogy az egylet útján teljesen megbízható és szakképzett gépészt szerezhet, mivel az egylet csak ilyeneket igyekszik ajánlani tagjai közül. Az egylet titkári hivatala (Budapest Nyár-utca 5. szám alatt) folyton előjegyzésben tart a gépészet bár mely ágában jártas gépészeket ugy mozdony mozdony és fekvő gép vezetőket, szerelőket kázan és gazdasági kovácsokat, kik egyszersmind okleveles gépkezelők is, továbbá szesztűzőket malom gépészeket stb. mind ezeket díjtalanul ajánlja és szerződötti, elhelyezett tagjaiért pedig az erkölcsi felelőséget elvállja. Felhivjuk tehát a t. gazdaközönség figyelmét egyletünk ez irányu működésére, kérjük vegyék igénybe szolgálat készségünket, támogassák érdekeiket szem előtt tartó ezen czelunkat, s adjanak előnyt a megbízható szakembereknek az ösmeretlenek felett. Detrich Gyula egyll. titkár.

Az erd. r. k. irod. társ. pénztárába fizettek: Bodó Miklós, ptg. 1886-ra 5-frt. Mezey Ign. rtg. 2 frt. Nms. Lönhárt Ferencz püspök ur 100 frt. Forster János, elf. 1886-ra 1 frt. Csáky Dénes, rtg. 1883-ra 2 frt. Dávid P. elf. 1885-re 2 frt. Nagy Ign. elf. 1886-ra 2 frt. Fark Márton elf. 1886-ra 2 frt. Glosz Miksa ptg. 1879. és 1880-ra 5 frt. Kovács József ptg. 1885-re 5 frt. Fejér Manó, ptg. 1886-ra 3 frt. Balás Ferencz elf. 1885-re 4 frt. Opra Lajos rtg. 1885-re 2 frt. Szentimrei István, rtg. 1885-re 2 frt. László József ptg. 1885-re 2 frt. Ferenczi Vendel elf. 1885-re 2 frt. Balás J. rtg. 1886. 2 frt. Pakó J. 1886. 2 frt. Riskó L. elf. 1886. 2 frt. Ebenhöch Ferencz ptg. 1886-ra 2 frt. Balogh Ferencz elf. 1886-ra 4 frt. Török Antal, ptg. 1886-ra 5 frt. Barra Péter ptg. 1886-ra 2 frt 50 kr. Bodo Ádám rtg. 1885-re 2 frt. Bardocz Mihály rtg. 1884 és 1885-re 4 frt Torday László elf. 1886-ra 4 frt. Király Lajos ptg. 1882-re 5 frt. László Dávid rtg. 1886-ra 2 frt. Simon Jukundián, elf. 1886-ra 4 frt. Sass Konstantin, ptg. 1886-ra 2 frt 50 kr. Lukácsy Manó, ptg. 1886-ra 2 frt 50 kr. Steinitzer Ede, rtg. 1886-ra 2 frt. Georgevits Sándor, elf. 1883-ra 2 frt. Fehér József, elf. 1884-re 2 frt 60 kr. (Folyt. köv.)

Pályázat. A strimbulyi (Erdély, Szolnok-Debökamegye) kincstári rom. kath. isko anál újbol szervezett tanítói állomásra ezennel pályázat nyitattik. Járandóságai: A. a királyi kincstártól: 1. tanítói fizetés 300 frt, 2. tüzifa atalany 32 frt, 3. iskola fűtésre és takarításra 25 frt, 4. templom szolgái és sekrestyési teendőkért 18 frt 90 kr, 5. természetbeni lakás, mellette szép nagy ve-teményes és gyümölcsös kert. B. ahivektől: 6. stola mintegy 15-20 frt, 7. tandj minden gyermek után havonként 5 kr. — Ezen illetményekért a tanító köteles a kántori, harangozói és sekrestyési teendőket is végezni. — Pályázni öhajtok ebbeli bélyeges folyamodványait, melyhez a tanképesítési okmány, keresztlevél s netaláni alkal-

maztatásukról szóló bizonyítvány csatolandó, folyó évi márczius 31-ig az erdélyi püspöki hivatalhoz nyujsák be. Oláblápos bányán, 1886. február hó 25-én. Schneff József iskolaszéki elnök.

Kincsem 11 Sorsjegy 10

Főnyeremény készpénzben

500.000 Ft

10.000 Ft. 5000 Ft. 200 Ft. 100 Ft. 4788 pénznegyvenötvennyolc.

A magyar lovar-egylet sorsjegy-irodája: Budapest, vározi-utca 6. sz.

Fővárosi Hitelszövetkezet.

Intézetünk üzletrészjegyeire (110 frt) ugy Budapestén az igazgatóság-nál, mint vidéken az **erre felhatalmazott képviselőségeknél** folyton elő lehet jegyezni. — A tagok **50-1000** frtig, kedvező feltételek mellett, **személyes hitelre is**, melynek művelése az intézet egyik főczélja (váltó és jótálló nélkül) csekély, minden 100 frt után csupán **heti 50 krral törleszhető kölcsönt** nyerhetnek, 6% kamatra, ugy hogy az öngondoskodásnak ez a módja minden keresetképes és elfogadható hitelű egyénre (nőkre nézve is) előnyös és ajánlatos.

Bővebbet a képviselőségénél vagy az igazgatóságnál, **VIII. Főherczeg Sándor-utca 32.** hol egyszerű levélbeli kérdezősködéssre részletes felvilágosítások készséggel adanak. Budapest, 1886. febr. hóban. Az igazgatóság.

Kiadja: Az erdélyi rom. kath. irodalmi társulat. Felelős szerkesztő: Dr. TÓDOR JÓZSEF.

Szerkesztőtársak: Dr. CSERNI BÉLA, Dr. SZUCHY BÉLA, STRAUBERT ÖDÖN, Dr. VERESS FERENCZ.

Nomatott a püsp. lyc. nyomda gyorssajtóján Gyulafehérvárrt.